

BELGIE-BELGIQUE
P.B.
2600 BERCHEM
8/3615

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk

Marie-Josélaan 73
2600 Berchem
tel. 03-218 59 01
fax. 03-218 45 23

info@vsvw.be
www.vrijwilligersweb.be
www.vrijwilligerswerk.be

VSVw
vzw

tACTIEF

trimestriële uitgave
februari - maart
april 2005

driemaandelijks
jaargang 23
nummer 13
2600 Berchem 1 - 2° afd.
Erkenningsnummer: P303095

lokale steunpunten

lokale besturen

wikken en wegen

publicaties

COLOFON

Redactiecomité:

Raf De Zutter: afgevaardigd beheerder, voorzitter
Eva Hambach, Hilde Wijnandt, Anne Adé, Inge Hatse

Eindredactie: Hilde Wijnandt

Verantwoordelijke uitgever: Raf De Zutter

Ontwerp & Drukwerk:

Drukkerij Halewijn n.v. Antwerpen

Cartoon: Kitwee

Verantwoordelijke Uitgever:

Raf de Zutter
Gudrunlaan 14
1860 Meise

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm, elektronisch of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Artikels zijn steeds welkom op ons redactie-adres:
Marie-Josélaan 73 te 2600 Berchem.

Verschijnt vier maal per jaar.

Ondertekende artikelen vallen onder de verantwoordelijkheid van de auteur en vertolken niet noodzakelijkerwijs de mening van het redactiecomité. De redactie behoudt zich het recht om artikelen in te korten.

Lid worden of blijven in 2005

In opdracht van de Vlaamse overheid werken we voor en samen met kleine en grote organisaties, het Brussels en de Provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk, de Koning Boudewijnstichting en de overheid, om het vrijwilligerswerk intersectoraal te versterken en te ondersteunen.

Vanuit deze centrale positie ontwikkelen we de nodige expertise om allerlei vormingsinitiatieven te realiseren en projecten te coördineren, om de positie en de waardering van de vrijwilligers in de samenleving te verbeteren en om hen een stem te geven op beleidsniveau.

Dit recht van spreken, verwerven we door de leden die we vertegenwoordigen. **Daarom!**

Lidgelden 2004

- € 25,00 voor vrijwilligersorganisaties zonder subsidies (1 tijdschrift)
- € 25,00 voor niet-vrijwilligersorganisaties die graag op de hoogte blijven (1 ex. *)
- € 50,00 voor gesubsidieerde organisaties met 1 of 2 voltijdse personeelsleden (2 ex. *)
- € 75,00 voor gesubs. vrijwilligersorganisaties met 3 tot 6 voltijdse personeelsleden (4 ex. *)
- € 100,00 voor gesubs. vrijwilligersorganisaties met 7 tot 10 voltijdse personeelsleden (6 ex. *)
- € 250,00 voor grote gesubsidieerde organisaties met meer dan 10 voltijdse personeelsleden (10 tijdschriften*)

**u moet ons evenveel namen van mensen of diensten meedelen, anders kunnen wij u geen correcte service beloven.*

Individuele abonnementen op **tAKTIEF** worden uitsluitend voorbehouden aan individuen.

Een jaarabonnement kost hen € 10,00 waarvoor geen factuur wordt opgemaakt.

Met de bestelbon achteraan of via

hilde.wijnandt@vsvw.be kan u zich inschrijven.

Betalen mag op rek.nr. 411-8057901-16.

Wij wensen

RAF DE ZUTTER,
VOORZITTER

ondersteuningsbeleid van het vrijwilligerswerk

De week van de vrijwilliger geeft jaarlijks een “steuntje” aan de vrijwilligers en de vrijwilligersorganisaties.

Vaak heeft men de neiging deze week te associëren met nationale promotie en mediacampagnes. Deze kunnen uiteraard nuttig zijn maar onze grootste bekommernis gaat naar de vrijwilliger en zijn activiteiten in zijn eigen leefwereld, in zijn dorp of stad, in zijn lokale verenigingen.

Wij kennen ze, de vrijwilligers die zich inzetten in jeugdclubs, seniorenverenigingen, onthaalcentra voor allochtonen, milieubonden en zo meer. Meestal doen zij het in het kader van plaatselijke verenigingen, gestructureerd als kleine v.z.w.'s of in feitelijke verenigingen.

Het ontbreekt hen meestal aan professionele omkadering en begeleiding en regelmatig nemen zij risico's, die hen zuur zouden kunnen opbreken bij ongevallen of schadegevallen.

In dit nummer geven wij heel wat aandacht aan de mogelijkheden, die provinciale en gemeentelijke besturen kunnen bieden om het vrijwilligerswerk in hun provincie of gemeente te ondersteunen. Uit de voorbeelden, die voorgesteld worden blijkt het duidelijk dat “steun” méér betekent dan “subsidie”.

Op onze studiedag over “vrijwilligers en verzekering” hebben wij duidelijk gesteld dat er een algemene wettelijke regeling moet komen om iedere organisatie te verplichten haar vrijwilligers te verzekeren tegen ongevallen of burgerlijke aansprakelijkheid. Dit geldt zowel voor de verenigingen met juridisch statuut als voor de feitelijke verenigingen. Volgens betrouwbare informatie zou de Commissie

Sociale Zaken in de Federale Kamer van Volksvertegenwoordigers eindelijk beginnen met de bespreking van een wetsvoorstel over de rechten van de vrijwilligers.

Het V.S.V.w. betreurt dat de Nationale Arbeidsraad geen eenparig advies kon uitbrengen over de verplichting van een verzekering voor vereniging en vrijwilligers. Het V.S.V.w. hoopt en verwacht dat de parlementsleden voldoende inzicht zullen krijgen om de juiste beslissing te nemen en verzekeringsplicht zal opnemen in de wet.

Wij beseffen dat de kleine verenigingen zich zorgen kunnen maken over de financiële inspanning, die een verplichte verzekering kan veroorzaken.

Juist voor deze verenigingen verwachten wij steun en medewerking van de gemeenschaps-, provinciale en gemeentelijke overheden.

Dit is geen naïeve verwachting. De Vlaamse Regering stelde in haar regeerakkoord reeds voorop dat zij de verzekering voor vrijwilligerswerk wilde steunen. En meer concreet start de Provincie West-Vlaanderen met een gratis vrijwilligersverzekering, waarbij elke vrijwilligersorganisatie een contingent van maximaal 80 vrijwilligersdagen krijgt toegewezen. En wij hopen dat de gemeentebesturen, die nu reeds programma's voor de verkiezingen van 2006 voorbereiden aandacht zullen besteden aan een efficiënt ondersteuningsbeleid van het vrijwilligerswerk in hun gemeente.

Het advies van de NAR kan je downloaden via www.CNT-NAR.be, adviezen en rapporten, sociale zekerheid, advies nr. 1506.

REIN DOMUS
HEIDI ZWAENEPOL

op wieltjes

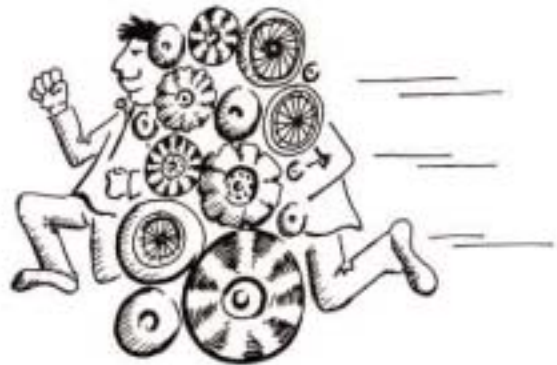
Waarom een lokaal steunpunt voor vrijwilligerswerk?

Regelmatig kregen we in buurtwerk 't Pleintje (steunpunt Deurne-Zuid van RISO-antwerpen) kandidaat vrijwilligers over de vloer die op zoek waren naar een zinvolle vrijetijdsbesteding. Ze waren op zoek naar sociale contacten, naar structuur in hun leven, naar een mogelijkheid om zich nuttig te maken voor anderen, naar een manier om iets bij te leren.

We probeerden hen in te schakelen binnen onze eigen werking. Als lesgever, toegvrijwilliger of administratieve hulp konden velen van hen aan de slag. Maar lang niet iedereen vond bij ons zijn gading. Er was niet genoeg vrijwilligerswerk te doen of de kwaliteiten van de vrijwilliger pasten niet in ons plaatje. We moesten dus vaak mensen vol goede bedoelingen en werklust terug naar huis sturen. Vreselijk jammer van al dat menselijk kapitaal. Onvergeeflijk om deze talenten onbenut te laten in een district dat behoorlijk door verzuring is aangetast.

We zochten naar oplossingen. We verwezen hen naar de website van het Vlaams Steunpunt voor Vrijwilligerswerk (www.vrijwilligerswerk.be). Al snel merkten we dat de digitale weg niet voor iedereen vlot toegankelijk is. Bovendien willen veel mensen vrijwilligerswerk doen in hun buurt. Niet te veel geld en tijd verliezen aan verplaatsingen. Ze willen sociale contacten uitbouwen met andere vrijwilligers die in hetzelfde district wonen. Veel organisaties uit de wijk zetten hun vacature voor vrijwilligerswerk niet op de website. Mensen met interesse voor vrijwilligerswerk gaven ook aan, dat ze nood hebben aan vertrouwdheid met een organisatie omdat de functie en de organisatiecultuur ervan bekend zijn. Het is veel veiliger om aan de slag te gaan in de school waar je vroeger als leerling kwam, in het RVT waar je oude buurvrouw opgenomen is of waar een oude kennis ook vrijwilligerswerk blijkt te doen.

Dan weet je tenminste een beetje waaraan je je kan verwachten... Bovendien roken we geld: het mense-

lijk kapitaal dat in de wijk lag te sluimeren. Goede intenties die nooit aan de oppervlakte kwamen omdat ze nooit aangesproken werden en omdat niet iedereen weet hoe je aan gepast vrijwilligerswerk komt.

Dus gingen we aan de slag met TALENT OP WIELTJES. We startten gelijktijdig vanuit buurtwerk 't Pleintje in Deurne-Zuid en vanuit buurtwerk De Labhors in Deurne-Noord. Een soort interim-bureau voor vrijwilligers op lokaal niveau. Dicht bij huis. Vlot aanspreekbaar. Gekend in de wijk. Je loopt er

voorbij als je boodschappen doet. Op een dag stap je binnen, je proeft er onmiddellijk van de gezellige sfeer en je krijgt er zin in.

Talent op wiertjes wil vraag en aanbod aan vrijwilligerswerk op elkaar afstemmen want de nood aan vrijwilligerswerk is groot. Veel organisaties verzuipen in het werk en hebben tijd noch energie om op zoek te gaan naar de gepaste vrijwilliger. Aan de andere kant willen mensen de stap wel zetten maar ze weten niet hoe eraan te beginnen. Ze hebben drempelvrees.

Talent op wiertjes is in het district Deurne op bezoek gegaan bij non-profitorganisaties en verenigingen. Door die bezoeken hebben we een lijst kunnen aanleggen van uiteenlopende taken waarvoor organisaties vrijwillige handen zoeken. Verder hebben we wijkbewoners over de streep gerokken om mogelijkheden uit te zoeken, door Talent Op Wiertjes in de verf te zetten op de startdag van beide buurtwerken, een artikel in 't krantje van de stad 'de Antwerpenaar', het uitdelen van folders en aanspreken van mensen op stempeldagen, en door straatinterviews (van deur tot deur aanbellen en een praatje maken met de bewoners o.a. over Talent Op Wiertjes).

Talent op wiertjes gaat samen met de geïnteresseerden op zoek naar de mogelijkheden: we beginnen met een boeiend gesprek over de talenten, de vrije tijd die iemand kan inzetten en het soort vrijwilligerswerk dat in de voorkeur geniet. Samen zoeken we uit binnen welke organisatie die talenten het best tot hun recht kunnen komen. Hoe we het vrijwilligersaanbod maximaal kunnen benutten zonder iemand te overvragen. We geven uitgebreid uitleg over de rechten en de plichten van zowel de vrijwilliger als de organisatie. We kijken toe of de administratieve (toelatingsvragen) en verzekeringskant wel in orde zijn. We streven steeds naar een win-win situatie. Beiden moeten er wel bij varen. Tenslotte nemen we contact op met de geselecteerde organi-

satie en maken we concrete afspraken voor een kennismakingsgesprek en een proefperiode. Loopt dit niet van de eerste keer goed dan gaan we op zoek naar een geschikter alternatief. Het vrijwilligerswerk moet zo veel mogelijk op maat gesneden zijn. Dit kan alleen mits voldoende contact en kennis van zowel vrijwilliger als gastorganisatie en de nodige begeleiding indien nodig.

We organiseren uitwisselingsbezoeken tussen de organisaties en Talent Op Wiertjes om elkaar beter te leren kennen. Het is belangrijk zoveel mogelijk te weten te komen van de organisatiecultuur om zo optimaal mogelijk te kunnen doorverwijzen.

We zoeken naar vormingsmogelijkheden waar de vrijwilligers hun ervaringen kunnen uitwisselen. We geven hen binnen het buurthuis de kans om hun capaciteiten uit te proberen en hun zelfvertrouwen te vergroten voor ze elders aan de slag gaan. Zo geven we ook aan ex-gevangenen, daklozen, psychiatrische patiënten, nieuwkomers de kans om te starten als vrijwilliger. Na verloop van tijd hopen we hen te kunnen doorverwijzen naar andere organisaties.

Sommige mensen kunnen om één of andere reden geen permanent engagement aangaan binnen één organisatie, maar hebben wel interesse om hun talenten in te zetten. Voor hen zijn we nu ook gestart met het zoeken naar korte opdrachten van één dag met een duidelijke taakomschrijving. Bewonersgroepen, basisscholen,... kunnen naar Talent Op Wiertjes stappen met de vraag naar één of meerdere vrijwilligers om op een bepaalde dag mee te helpen bvb. met het opzetten van tentjes of het spelen van muziek in een klas. Voor die taken gaan we vanuit Talent Op Wiertjes op zoek naar mensen die kunnen 'komen helpen'. Hieruit blijkt dat 'gevraagd worden' voor veel mensen soms een noodzakelijke eerste stap is om zich te engageren.

We brachten al die vrijwillige inzet onder de aandacht van de districtsverantwoordelijkheden en opperden de idee om het vrijwilligerswerk op districtsniveau in de kijker te zetten tijdens de week van de vrijwilliger. De districtsvoorzitter was onmiddellijk te vinden voor een verwenmoment. Hij bracht het initiatief voor op de districtsraad. Na goedkeuring konden we aan de slag. Er werd een vergadering belegd met de verantwoordelijke ambtenaren en de organisatie en planning kon beginnen. Na twee brainstormsessies lag het programma vast. De verdere uitvoering ligt in handen van het district. De financiering trouwens ook.

Een district gezegend met een ruime ploeg vrijwilligers mag zich gelukkig prijzen en mag niet nalaten zijn erkentelijkheid uit te drukken voor deze 'voorbeeld-burgers'. Op zaterdag 12 maart 2005 om 15u wordt er dus gefeest. Het glas geheven. Een borrelhap verorberd. Via de organisaties worden alle vrijwilligers uit Deurne aangeschreven en uitgenodigd. Ze verwachten ruim 250 man. In het districtshuis staat een tentoonstelling van alle organisaties die vrijwilligers aan het werk zetten. De vrijwilligersploeg wordt vereeuwigd op een groepsfoto die gepubliceerd wordt die in de Antwerpenaar en andere kranten. Enkele vrijwilligers worden door een interviewer op speelse en humoristische wijze aan het woord gelaten over hun ervaringen als vrijwilliger.

Het district laat haar vrijwilligers niet met lege handen naar huis keren. Ze worden verwend met een sleutelhanger van het Vlaams Steunpunt, een doosje chocolade, een brochure over de rechten en plichten van de vrijwilliger en de brochure Deurne 'de quiz'.

Talent Op Wieltjes werkt naast op het lokale ook op stedelijke niveau samen met gelijkaardige initiatieven in het Stedelijk Onthaalbureau PINA, bij het Platform voor Russisch Sprekenden "Solidariteit" vzw en binnen de dienst wijkwerking (sociale zaken) van de stad Antwerpen. Als het lokaal project in Deurne verder goed loopt bekijken we de mogelijkheden om het project uit te breiden binnen de zes andere buurtwerken van RISO-antwerpen. Op die manier worden buurtwerken nog sterker dan ooit broeihaarden voor bewoners die mee hun handen uit de mouwen willen steken. We gaan er van uit dat het vrijwilligersvirus besmettelijk is. Talent op wieltjes doet er alles aan om het virus te laten gedijen!

www.riso-antwerpen.be
 Buurtwerk 't Pleintje,
 St.Rochusstraat 106, 2100 Deurne, 03/320.26.70
rein.domus@riso-antwerpen.be

Buurtwerk De Laktors,
 Laktorslei 300, 2100 Deurne, 03/326.22.14
heidi.zwaenepoel@riso-antwerpen.be

Talent Op Wieltjes is een initiatief in Deurne van RISO-antwerpen en DeAcht, Antwerps Minderheden Centrum.

Andere initiatieven in de Provincie Antwerpen die kandidaten graag persoonlijk begeleiden bij hun zoektocht naar vrijwilligerswerk.

Op zoek naar vrijwilligerswerk in Brasschaat en omgeving?

Bij VONAK vzw, vrijwilligersorganisatie Antwerpen-Kempen kan je terecht voor informatie en vorming.

VONAK vzw
 Hof Van Delftlaan 46bis
 2180 Ekeren
 tel.: 03/653.59.97
 Contactpersoon: Jef Cavens
 E-mail: jef.cavens@pandora.be

Woon je in Mechelen of omgeving?

Je kan de vrijwilligersvacatures van Mechelen raadplegen in het Sociaal Centrum van Mechelen:

Sociaal Centrum
 Lokaal Steunpunt Vrijwilligers-werk Mechelen
 F. De Merodestraat 37
 2800 Mechelen
 tel.: 015/21.22.70
 Contactpersoon: Sabine Schoevaers
 E-mail: lokaalsteunpuntvrijwilligerswerk@pi.be

Zoek je vrijwilligerswerk in Turnhout?

Dan kan je ook terecht bij de Vrijwilligersdraaischijf Turnhout.

OCMW thuiszorgcentrum
 Albert Van Dijkstraat 10
 2300 Turnhout
 tel.: 014/40.69.85
 Contactpersoon: Silke Gijsbrechts
 E-mail: sd.ocmwturnhout@skynet.be

Het Lokaal Steunpunt Vrijwilligerswerk Ieper is sinds 1 januari 2005 actief. Het is een aanspreekpunt zowel voor (kandidaat)vrijwilligers als voor verenigingen en organisaties.

De realisatie van het Lokaal Steunpunt Vrijwilligerswerk Ieper maakt deel uit van het **cultuurbeleidsplan** van de Stad Ieper. De cultuurbeleidcoördinator maakte een voorstel van openbare aanbesteding, waartoe burgers en verenigingen werden opgeroepen. Uiteindelijk werd de opdracht door het college van Burgemeester en Schepenen toegewezen aan een onafhankelijke kandidaat. Deze realiseert de opdracht in **zelfstandig bijberoep**. Het totale werkbudget voor 2004-2005-2006-2007 (**4 jaren**) bedraagt **€ 20.000,00**.

De doelstelling van het LSV is de vorming van een **vrijwilligerspool**. Deze databank moet een voldoende aantal kandidaten bevatten die snel inzetbaar zijn bij diverse activiteiten. Het LSV helpt ook bij zoeken van kandidaten naar een geschikte vereniging. Ook het omgekeerde geldt: het LSV helpt verenigingen te zoeken naar geschikte kandidaat-vrijwilligers. Verder moet het LSV een **servicepunt** zijn naar vrijwilligers en verenigingen: informatie en advies geven over alle aspecten van het vrijwilligerswerk.

De **databank voor vacatures** in de regio Ieper is een belangrijk platform voor de uitbouw van de activiteiten. Deze databank is gedeeltelijk actief, want het onderdeel "**personendatabank**" is nog niet operationeel. Het LSV heeft zelf een deeldatabank gemaakt waarin de kandidaat-vrijwilligers worden opgenomen. Hetzelfde geldt voor een bestand met "**verenigingen en organisaties**" uit de regio Ieper. Deze drie elementen: vacatures, vrijwilligers en verenigingen vormen de werkelijke basis voor het LSV.

De databank met vacatures bevatte bij de start een

26-tal actieve vacatures. Deze werden aangebracht door ruim 20 verenigingen. Dit bestand werd gescreend en geactualiseerd. Er staan momenteel 19 actieve vacatures die raadpleegbaar zijn via www.vrijwilligerswerk.be.

De doelstellingen kunnen thans beter gedefinieerd worden aan de hand van te behalen **objectieven**. Op het tempo dat zich momenteel klanten melden, moet tegen eind 2005 het volgende gerealiseerd worden:

- 200 verenigingen en organisaties (100 uit zorg en welzijn, 100 uit cultuur, sport e.a.);
- 125 kandidaat-vrijwilligers;
- 25 actieve vacatures per dag;

De te bereiken **doelgroepen**:

- Al wie zich actief als vrijwilliger wil inzetten met aandacht voor de kansengroepen (senioren, allochtonen, mensen met handicap, uittreders...)
- Vrijwilligers
- Verenigingen, organisaties en instellingen
- Stedelijke overheid

Om de doelstellingen en objectieven te bereiken wordt gewerkt met **vaste en mobiele permanentie**. Vaste permanentie: elke zaterdag van 10.00u tot 12.00u in een kantoor van het stadhuis te Ieper. Mobiele permanentie: aanwezigheid op activiteiten en manifestaties. Verder is het steunpunt altijd **elektronisch (lsv-ieper@skynet.be) of telefonisch op 057/21 21 21 bereikbaar**.

Het Lokaal Steunpunt werkt samen met het Provinciale Steunpunt.

lokaal **V**rijwilligerswerk

is niet 'vrij'-blijvend

PATRICK VAN VLIERBERGHE

De coördinator vrijwilligerswerk aan het woord over zijn werk bij het OCMW van Sint-Niklaas.

Inleiding

In het jaar van de vrijwilligers wenste het bestuur van het OCMW de vrijwilligerswerking op een méér professionele manier uit te bouwen. Voordien waren al enkele mensen op vrije basis geëngageerd in enkele woon- en zorgcentra en in het dienstencentrum, zonder dat er duidelijke afspraken of ondersteuning aanwezig was.

In 2002 werden de eerste krijtlijnen getrokken om een vrijwilligersbeleid uit te werken. Een maatschappelijk werker – optie personeelszaken – kreeg de full-time opdracht deze werking op punt te stellen.

Ondersteuning

Eerst werd er een persoonlijk gesprek gevoerd met de reeds aanwezige vrijwilligers. Wij inventariseerden de kleine en grote ongenoegens, zochten naar nieuwe mogelijkheden en werkten enkele ondersteuningsmaatregelen uit.

Zo werd er werk gemaakt van het opstellen van een schriftelijke overeenkomst en het afsluiten van een verzekering. Vervolgens werden een aantal voorstellen geformuleerd naar de Raad van het OCMW zoals:

- het terugbetalen van de verplaatsingskosten
- een maaltijd per vier uur inzet
- het terugbetalen van telefoonkosten
- gratis deelname aan vormingsinitiatieven die aansluiten bij het vrijwilligersengagement
- een uitnodiging op de nieuwjaarsreceptie
- een jaarlijks vrijwilligersfeest
- kans op vakantiewerk voor jonge vrijwilligers of kinderen van vrijwilligers

Door deze positieve beslissingen werd de vrijwilligerswerking naar waarde geschat en vormt dit één van de peilers tot de verdere uitbouw van de werking. Dankzij 'mond aan mond'-reclame kon het vrijwilligerspotentiëel uitgebreid worden en hoefden wij zelf geen duurbetaalde advertenties te plaatsen.

Altijd en overal aanwezig

Op dit ogenblik zijn er 90 mensen werkzaam als vrijwilliger die hun bijdrage leveren in de verschillende instellingen van het OCMW. Niet alleen in de 6 woon- en zorgcentra, maar ook in het dienstencentrum, een pas opgericht dagverzorgingscentrum, een buurthuis en in een aantal diensten van het OCMW zelf. De 90 schapjes grazen op 10 verschillende weiden.

Vorig jaar presteerden zij samen ongeveer 18.000 uren. De jongste vrijwilliger is 17 jaar, de oudste 75. Uitgaande van de interesses, hobby's, (beroeps-) kennis en ervaring van de potentiële kandidaten kunnen nieuwe en creatieve initiatieven tot stand komen. De kans is ook groter dat zij zich ten volle inzetten voor hun engagement en dat de realisaties een langer leven beschoren zijn dan gedacht.

Zo kennen wij de pas gepensioneerde licentiaat talen die "Engels voor gevorderden" of "Franse literatuur" doceert en dit presenteert aan geïnteresseerde gebruikers van het dienstencentrum ; ex-zelfstandigen die met een mobiel winkeltje rondrijden in een woon- en zorgcentrum ; de muziekliefhebber die een luisteruur voor bejaarden organiseert; een telefoniste die meewerkt aan de telefoonster (dagelijks telefonisch contacteren van eenzame bejaarden)... enz.

Troeven en valkuilen

Vrijwilligers bieden een “extra” aan de hulpverlening. Zij ontplooiën activiteiten waarvoor het regulier personeel géén tijd meer heeft. Zij vormen de kers op de taart maar mogen, m.i. geenszins personeelsvervangende taken op zich nemen.

Het constant bewaken van deze grens tussen ‘aanvulling’ of ‘invulling’, is trouwens één van de grootste taken van de coördinator.

De verschillende afdelingen zijn immers geneigd om bij een personeelstekort aan de mouwen van de vrijwilligers te trekken om deze leemten op te vullen. Als bestuur en coördinator mogen wij niet in deze valkuil tuimelen.

Nochtans is een goede samenwerking tussen personeel en vrijwilligers mogelijk. Elkeen dient zijn grens te kennen, te weten welke taken tot de ene of de andere behoort. Een goede vrijwilligerswerking op een verpleeg- of verzorgingsafdeling kan maar slagen als van beide kanten een goede motivatie en samenwerkings sfeer aanwezig is.

In de woon- en zorgcentra trachten wij ook te werken met ‘peters of meters’ : de ergotherapeut, de animator of een ander personeelslid dat zich ter plaatse ontfermt over de vrijwilligers. Zij maken hen wegwijs op de afdeling, zorgen voor afwisselende taken, regelen een aantal praktische zaken en vormen de ‘brug’ tussen de coördinator en de vrijwilligers.

Het persoonlijke contact tussen de coördinator en de medewerkers wordt ten zeerste in dank afgenomen en is een absolute ‘must’. Met ‘de vinger aan de pols’ blijf je op de hoogte van het reilen en zeilen van de vrijwilligers, de sfeer op de afdeling, de onderlinge werkverhoudingen en hun motivatie.

De toekomst

Wij wensen de vrijwilligers nauwer te betrekken met de werking van het OCMW en hen te laten groeien in hun kennis, vaardigheden en mogelijkheden. Dit jaar maken wij er werk van om een algemene informatie- en trainings sessie uit te werken. Wij denken aan een inleiding over het OCMW, het vrijwilligersbeleid, een ehbo-cursus, het preventiebeleid (risicobeperking van ongevallen, brandveiligheid ...). Voor enkele subgroepen is het aangewezen om informatie en/of training te krijgen naargelang hun engagement: tiltechnieken voor de rolstoelbegeleiders, informatie over ziektebeelden bij ouderen ... enz.

Ook hierbij kunnen enkele vrijwilligers, op basis van hun vroegere beroepservaring, betrokken worden als trainer of lesgever.

Besluit

Vrijwilligerswerk is niet ‘vrij’-blijvend. De vrijwilligersgroep mag, mijn inziens, geen subgroep vormen, binnen het OCMW. Elke vrijwilliger zal zijn plaats dienen te kennen, naast en met de professional, niet over of zonder ... en een eigen koers varen, naar eigen goeddunken.

Alleen op deze voorwaarde kan dit alles uitgroeien tot een heuse organisatie, met beleid, met visie, dat een onschatbare meerwaarde biedt aan de hulpverlening.

Alleen als al deze inspanningen erkend en gedragen worden door het bestuur en alle medewerkers op dezelfde lijn zitten en aan ‘één zeel trekken’, heeft het kans tot slagen.

M eer aandacht

PETER VANANDEROYE
MYRIAM PHILIPS

voor vrijwilligers

Aan de Provinciale Steunpunten Limburg en Vlaams-Brabant vroegen we waar ze heen willen met de lokale besturen en waarom een gemeentelijk vrijwilligersbeleid op hun verlanglijstje staat.

Iedereen kijkt met volle verwachting naar het maatschappelijke middenveld om, in dit tijdperk van individualisering, van het "ik" opnieuw voldoende "wij" te maken (citaat van Jean-Luc Dehaene, uit een artikel van Luc Huyse "De nieuwe politieke context, uitdagingen voor het middenveld" in de gids op maatschappelijk gebied, oktober 2002). Een samenleving bestaat immers uit meer dan een optelsom van alle individuen. Het vrijwilligerswerk worstelt ook met dit probleem. Het hedendaagse individualisme strookt niet met het vrijwillige engagement voor anderen of voor de samenleving. Het vrijwilligerswerk moet zichzelf actualiseren en terug aansluiting vinden met de maatschappelijke tendensen. Hoewel het vrijwilligerswerk jarenlang het exclusieve terrein is geweest van private organisaties in verschillende sectoren, moeten overheidsbesturen er zich voldoende bewust van zijn dat het vrijwilligerswerk door de maatschappelijke evolutie nu meer overheidsondersteuning zoekt voor het oplossen van de nieuwe probleemstellingen.

De klemtoon lag in het verleden overwegend op de inhoud van de sector (sport, jeugd, milieu of welzijn). Nu vraagt de vrijwilliger op zich aandacht binnen die sectoren. Organisaties dienen dus een soort van personeelsbeleid te ontwikkelen op maat van hun vrijwilligers. Dit staat echter in schril contrast tot de eigenheid van de vrijetijdssector waarin een groot deel van het vrijwilligerswerk terug te vinden is. Enige gespecialiseerde hulp en ondersteuning om de overgang naar het gewijzigde vrijwilligerswerk te overbruggen is wenselijk tot zelfs noodzakelijk. Hier wordt (terecht) naar de overheid gekeken.

In het rapport van het recente onderzoek van de VVSG "Lokaal ondersteuningsbeleid voor vrijwillig engagement (in Vlaanderen en Brussel)" staat dat

heel wat Vlaamse lokale besturen inderdaad werk willen maken van een ondersteuningsbeleid van het vrijwilligerswerk. Het is dus een terechte keuze van de Vlaamse Provinciebesturen om verder een handje toe te steken bij de ontwikkeling van zo'n lokaal ondersteuningsbeleid. Dit is nieuw. Daar bestaan nog geen draaiboeken voor. Een duidelijke visie van de Provinciale Steunpunten, experimenten en goede praktijkvoorbeelden ten velde wijzen de weg.

Het provinciale ondersteuningsbeleid van de lokale besturen bevindt zich op het vlak van visieontwikkeling, informatieverstrekking en vorming rond de thematiek vrijwilligersbeleid (organisatie & management). Dit wordt geconcretiseerd door te werken rond een aantal specifieke thema's zoals het aantrekken van vrijwilligers, promotie voeren, vrijwilligers waardering en informatie verschaffen over rechten en plichten van vrijwilligers. Hiermee richt de overheid zich op de behoeften van de sector zonder op het terrein van het vrijwilligerswerk zelf te komen.

Ondersteuning door lokale besturen

Heel wat sectoren worden traditioneel door de lokale overheid ondersteund met materiaal, subsidies, enz. Deze ondersteuning kan ook supplementair naar vrijwilligers of organisaties met vrijwilligers gericht worden, door bijvoorbeeld een tussenkomst in de verzekering voor vrijwilligers te voorzien of door vorming voor vrijwilligers te subsidiëren. Een andere vorm van ondersteuning kan op het inhoudelijke vlak liggen. Gemeente- en OCMW-besturen zouden informatie en advies kunnen verschaffen over vrijwilligers-thema's (wettelijke bepalingen, nieuwe ontwikkelingen, vrijwilligersbeleid in een organisatie, enz.).

Gemeente- en OCMW-besturen kunnen ook ondersteunen door waarderingscampagnes te organiseren

of kwaliteitsversterkend werken via vorming. Gezien ze zelf vaak vrijwilligers inschakelen, is een goede aanpak en begeleiding van de “eigen” vrijwilligers een eerste belangrijke stap. Een professionele aanpak van het eigen vrijwilligerswerk binnen gemeentelijke en OCMW-diensten heeft een voorbeeldfunctie en getuigt van kennis ter zake. Lokale ambtenaren en diensten zouden dus als eerste moeten geïntroduceerd worden in de managementtechnieken van het vrijwilligerswerk. Vanuit die kennis kunnen de lokale overheidsdiensten hun “eigen vrijwilligerswerk” deskundiger organiseren en stilaan groeien naar gerichte steun aan het private vrijwilligerswerk, via de vele adviesraden, die de rechtstreekse band met het werkveld vormen.

Inzichten en kennis van de huidige situatie van het vrijwilligerswerk zijn onontbeerlijk om oplossingsgericht steun te bieden aan het werkveld.

Provinciale ondersteuning

Gemeentelijke en OCMW-diensten kunnen afzonderlijk of gecoördineerd ondersteuning bieden aan het lokale vrijwilligerswerk in verschillende stappen en op verschillende niveaus (meer of minder intensief). Iedere gemeente of ieder OCMW bepaalt namelijk zelf wat belangrijk, noodzakelijk of haalbaar is. Men kan onmogelijk op alle terreinen tegelijk actief en deskundig zijn. De lokale mogelijkheden van de overheid en de prioritaire wensen van het werkveld zijn nogal bepalend in de keuze en de aanpak.

Een gemeente- of OCMW-bestuur staat in ieder geval niet alleen met deze taak. De Vlaamse Provinciebesturen organiseren via hun Steunpunten Vrijwilligerswerk gespecialiseerde vorming over vrijwilligerswerk voor lokale overheden. Daarnaast kunnen lokale overheidsdiensten gebruik maken van de beschikbare informatie en kennis van de Steunpunten. Gemeentelijke diensten of OCMW-besturen die rond vrijwilligerswerk initiatieven willen nemen, zich willen vormen of willen onderzoeken wat mogelijk is, kunnen steeds contact nemen met het Steunpunt Vrijwilligerswerk van hun provincie, dat zich meer en meer richt op de ondersteuning van de lokale overheid.

Peter Vananderoye - Steunpunt Limburg

De gemeente als informatiebron

Vrijwilligers die op zoek zijn naar vrijwilligerswerk willen graag weten wat hun gemeente op dat vlak te bieden heeft. Ze willen in de eigen gemeente informatie kunnen opvragen. In heel wat Vlaams-

Brabantse gemeentes gebeuren er allerlei dingen met en voor vrijwilligers maar nog te weinig structureel. Binnen eenzelfde gemeente doen veel diensten wel iets rond vrijwilligerswerk maar dit is niet altijd geweten door de verschillende sectoren. Zo constateer je soms je soms grote verschillen, bv. in de afspraken met de vrijwilligers, de visie, ...

Het provinciaal Steunpunt Vrijwilligerswerk Vlaams-Brabant wil de lokale besturen (gemeenten en OCMW's) mee helpen in het opbouwen van een degelijk vrijwilligerswerkbeleid. Uit het VVSG-onderzoek naar het Lokaal Ondersteuningsbeleid voor vrijwillig engagement blijkt immers dat zij vragende partij zijn voor ondersteuning rond het vrijwilligerswerk. (Dit rapport is gratis verkrijgbaar in de verschillende steunpunten of te downloaden van de websites van de VVSG en de steunpunten)

Als antwoord op de noden van de lokale besturen zijn we gestart met een speciale cursus vrijwilligersmanagement voor de lokale besturen. De vormingen gebeuren in samenwerking met, en gaan meestal door in, de bestuurschool van de provincie Vlaams-Brabant (PIVO). Begin 2004 zijn onze vormingen van start gegaan. Ik merk dat de mond aan mond reclame werkt. Door het grote succes, zijn we nu al aan een vierde editie toe. Mensen die aan de cursus hebben deelgenomen contacteren me nog regelmatig met vragen en hebben zeker meer dan de intentie om er werk van te maken. Dat neemt niet weg dat er nog een lange weg is af te leggen....

De vragen gaan trouwens niet alleen over het pure coördineren van het vrijwilligerswerk binnen de gemeente, maar ook over het beleid in de gemeente terzake; het au-serieux nemen van vrijwilligerswerk door het gemeentebestuur en het appél dat er vanuit de verschillende gemeentelijke diensten gedaan wordt om daar rond iets te ondernemen. De vraag blijft echter: wie neemt dit dan op? Ieders kind, niemands vriend, geldt ook hier.

Het zijn vooral mensen uit de administratie die de cursus ‘vrijwilligerswerk voor lokale besturen’ volgen. Ze nemen de coördinatie voor de vrijwilligers wel op maar verder weten zij weinig af van de eigenheid van het vrijwilligerswerk. Deze specifieke doelgroep kan je niet langs de ‘gewone’ kanalen bereiken. Er is een verschil tussen mensen actief in de vrijwilligersorganisaties uit het middenveld, en de medewerkers uit de lokale besturen. Daarom spreken we de lokale besturen het effectiefst aan via de bestuurschool die ook op andere domeinen met de gemeente samenwerkt.

Tips voor gemeentebesturen zijn

leg de link met de vacature-databank-vrijwilligerswerk op een strategische plek op de gemeentelijke site, zodanig dat burgers uit de gemeente (het lokale) bestand gemakkelijk kunnen raadplegen maak als oefening een inventaris van de vrijwilligers in de verschillende sectoren van de gemeente, en ga ook na hoe het zit met de coördinatie, de verzekering, de onkostenvergoeding..... Zo kan er een overzicht komen van hoe de verschillende diensten op gebied van vrijwilligerswerk ten op zichte van elkaar functioneren en misschien kan dit een betere afstemming bevorderen (de inventarislijsten kunnen bij het Provinciaal Steunpunt Vrijwilligerswerk Vlaams-Brabant gratis verkregen worden) maak gebruik van de gelegenheid om het personeel dat verantwoordelijk is voor de vrijwilligers in de gemeente en OCMW's, bij te scholen. Door samen met andere gemeenten en OCMW's deel te nemen aan de cursus worden goede praktijkvoorbeelden uitgewisseld.

Myriam Philips, Steunpunt Vlaams-Brabant

Lokale besturen zijn voor ons geknipte partners in het vrijwilligerswerk. Heel eenvoudig omdat veel mensen vrijwilligerswerk dicht bij huis zoeken, omdat organisaties en initiatieven zich afspelen op het gemeentelijk grondgebied.

In deze folder geven we enkele tips om de inspanning die een gemeente of OCMW al levert voor het vrijwilligerswerk, nog beter in de verf te zetten. We kunnen natuurlijk niet bepalen hoe sterk je het vrijwilligerswerk in de schijnwerpers wil plaatsen, dat kiest ieder voor zich, afhankelijk van mogelijkheden en/of beschikbare middelen.

Te bestellen bij de Provinciale Steunpunten.

Gratis vrijwilligersverzekering

FRANK DEBAERE, PROVINCIAAL STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK WEST-VLAANDEREN

West-Vlaanderen telt zo naar schatting 230.000 vrijwilligers die zich inzetten voor de jeugdvereniging, het milieu, zieken en gehandicapten, de sportclub,... **Omdat het provinciebestuur van West-Vlaanderen vrijwilligerswerk belangrijk vindt, biedt de Provincie een gratis vrijwilligersverzekering aan.** Er werd een reglement ontwikkeld waarbij elke vrijwilligerorganisatie (met uitzondering van openbare besturen) een contingent van maximaal 80 vrijwilligersdagen krijgt toegewezen. De organisatie kan dit contingent naar eigen goeddunken aanwenden om de vrijwilligers te verzekeren tijdens het organiseren van haar activiteiten. Die activiteiten moeten doorgaan in West-Vlaanderen, mogen geen commercieel karakter hebben en moeten de private levenssfeer overstijgen.

Het kan daarbij gaan om de organisatie van een buurtfeest, een solidariteitsactie, een sportacti-

viteit, een actie om zwerfvuil op te ruimen, enz... Alle vrijwilligersorganisaties kunnen een aanvraag doen, om het even in welke sector ze actief zijn. De verzekering zal de burgerlijke aansprakelijkheid dekken van de vrijwilliger, alsook rechtsbijstand bieden en tussenkomen bij lichamelijke ongevallen. In de reeds vele jaren aanslepende discussies over het statuut van de vrijwilliger wordt herhaaldelijk gesteld dat "de overheid" inzake verzekering van vrijwilligerswerk een coördinerende rol zou moeten opnemen. Met de organisatie van deze gratis vrijwilligersverzekering neemt Provincie West-Vlaanderen hierbij dus duidelijk het voortouw.

Meer info:

vrijwilligerswerk@west-vlaanderen.be
of 050 40 34 87

of www.west-vlaanderen.be/vrijwilligerswerk

Guy Redig is adjunct-kabinetschef van Bert Anciaux, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd en Sport. Daarvoor werkte hij o.a. als projectverantwoordelijke bij de Koning Boudewijnstichting. Wij citeren uit "Een momentopname van vrijwilligers(werk) in België en Vlaanderen".

In deze bijdrage wil ik in korte bewoordingen een status questionis van het beleid inzake het vrijwilligerswerk schetsen, om later ook uitdagingen te formuleren.

Het beleid van de federale overheid (België)

Het Belgische beleid voor het vrijwilligerswerk wordt quasi volledig geïnspireerd door bekommernissen van fiscale en sociaaljuridische aard. Hierbij speelt vooral de soms mistige grens tussen loonarbeid en vrijwilligerswerk. Aanvankelijk werd de aandacht voor het vrijwilligerswerk gesmoord door de vakbonden, die als belangrijk sociaal partner (o.a. in de Hoge Raad voor de Arbeid), het vrijwilligerswerk bedreigend voor meer tewerkstelling interpreteerden. Het weinige aan vrijwilligersbeleid¹ dat bestaat wordt behandeld door de minister en de parlementscommissie voor de sociale zaken.

Onder impuls van o.a. publicaties van de Koning Boudewijnstichting, lobbywerk vanuit het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk e.a kwam er wetgevend werk vanuit de commissie voor de sociale zaken van het federale parlement (kamer). Er groeide een consensus bij de grote Vlaamse politieke families om een sluitende wettelijke regeling te maken voor o.a. kostenvergoeding, de toegang tot vrijwilligerswerk voor mensen met een uitkering (werkloosheid, invaliditeit, ziekte...) en een verzekering². Toch vond deze consensus (nog) geen vertaling in wetten. Er blijven tegenstelling tussen de taalgemeenschappen. In afwachting van een wettelijk kader is er een administratieve regeling met de fiscus en de sociale zekerheid voor een gelimiteerde betaling van een forfaitaire³ kostenvergoeding aan vrijwilligers.

Als nawee van het internationale jaar van de vrijwilligers (2001) werd een Belgische Hoge Raad voor het vrijwilligerswerk opgericht. Deze bestaat uit enkele tientallen vertegenwoordigers en experts

uit de verschillende gemeenschappen. De Raad vergadert regelmatig, maar lukt er niet in om het beleid in beweging te houden. Het is opvallend dat er bij de Vlaamse actoren op het vrijwilligersveld weinig enthousiasme voor de werking van deze raad te bespeuren valt. Toch mag het belang van het federale niveau niet onderschat worden: het draagt nog steeds de kerncompetenties om van een echt vrijwilligersbeleid te spreken.

Het beleid van de Vlaamse Gemeenschap

De Vlaamse overheid⁴ draagt uiteraard sterke bevoegdheden voor het vrijwilligerswerk, vooral omdat zij expliciet beleid voert naar sectoren waarin vrijwilligers overvloedig voorkomen: welzijn, cultuur, sport, jeugd enz.

Toch is er geen sprake van een Vlaams vrijwilligersbeleid: er is geen coördinerende minister, geen aparte wetgevende noch administratieve cel. Het Vlaamse beleid vertrekt quasi nooit vanuit het *vrijwilligersperspectief*. De sectorale ordening is veel sterker. Dit betekent dat vrijwilligersaspecten ondergeschikt zijn aan sectorale belangen. Eerst komt bijv. welzijns- of cultuurbeleid en daaronder wordt eventueel aandacht besteed aan vrijwilligers(werk). Deze volgorde is bepalend en wijkt af van de praxis in voornamelijk *protestants* georiënteerde landen (Nederland, Groot-Brittannië, Scandinavië). Deze laatste gebruiken de vrijwilliger als belangrijke inrijpoort voor de organisatie van hun beleid, terwijl België en zeker ook Vlaanderen duidelijk voor de sectorale poort kiezen. Daardoor verdwijnt vrijwilligersbeleid naar de coulissen van de beleidsaandacht.

Er zijn twee sectoren, namelijk *welzijn* en *gezondheid* (gezamenlijk de zorgensector) die wel expliciet vrijwilligersbeleid ontwikkelen. Er bestaat een decreet op het vrijwilligerswerk in deze sectoren. Dit

decreet verstrekt financiële steun aan instellingen die – binnen bepaalde criteria – op systematische wijze vrijwilligers in hun werking betrekken. Vanuit de *administratie welzijn*⁵ wordt ook het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk gesubsidieerd. In het verleden werden ook de provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk door de administratie Welzijn ondersteund. Aanvullend werden enkele (eerder bedenkelijke) promotieacties ondernomen, gelinkt aan het Internationaal Jaar. Deze zijn gestopt.

Binnen de administratie Cultuur is er geen uitgesproken aandacht voor het vrijwilligersbeleid: geen specifieke wetgeving, geen geormerkte subsidies, geen specifieke netwerken... kortom niets. Het is echter opvallend dat in de regeerverklaring van de huidige Vlaamse Regering (legislatuur 2004 – 2009) de beperkte tekstblok “vrijwilligerswerk” bij cultuur werd opgenomen (en niet bij welzijn). Voorlopig zijn er nog geen concrete gevolgen merkbaar.

Ook in andere beleidssectoren zijn er vrijwilligers actief, bijv. milieu, noord-zuid, onderwijs e.a. In geen van deze vind ik sporen van vrijwilligersbeleid.

In de marge, maar toch nabij het vrijwilligerswerk, groeit wel de aandacht voor enerzijds het *levenslang en levensbreed leren* (LLL) en anderzijds voor de *erkenning van verworven competenties* (EVC). Zowel in de sector onderwijs, als bij welzijn en cultuur krijgen deze begrippen steeds meer aandacht.

Het beleid van de 308 Vlaamse lokale besturen

De 308 Vlaamse gemeentebesturen zijn uiteraard erg uiteenlopend qua grootte en bestuurskracht. Het is belangrijk om hierbij ook het OCMW te duiden: het Openbaar Centrum Voor Maatschappelijk Welzijn. Dit OCMW is te beschouwen als een sterk verzelfstandigde gemeentelijk dienst, uitdrukkelijk belast met de voorbereiding, bepaling en uitvoering van het gemeentelijke welzijnsbeleid (vooral toegespitst op “zorg”). Het OCMW is dus gemeentelijk maar wordt geleid door een OCMW-raad. De raadsleden worden verkozen door de gemeenteraad: het zijn dus onrechtstreeks verkozen politici. Hun mandaat start enkele maanden na de samenstelling van de gemeenteraad⁶ en eindigt ook enkele maanden na de start van de nieuwe gemeenteraden. Het gemeentebestuur is eigenlijk de eerste “voogd” van het OCMW, maar er zijn ook directe lijnen tussen het OCMW en de centrale bestuursniveau. De analyse voor de Vlaamse overheid geldt ook en onverkort voor quasi alle gemeentebesturen: er

bestaat geen gemeentelijk vrijwilligersbeleid. Ook hier zijn de sectoren de bepalende ordening. Het voorbije decennium heeft de Vlaamse overheid sterk de gemeentebesturen geresponsabiliseerd op het vlak van jeugdwerk, sport, cultuur en welzijn. Via geormerkte subsidies werden de lokale besturen verleid tot het voeren van een planmatig, interactief maar sectoraal strak begrensd beleid. Het plaatselijke verenigingsleven⁷ heeft zich deze aandacht laten welgevallen: het werd uitgenodigd om mee het beleid te maken en kon rekenen op een meer genereus en systematisch ondersteuningssysteem. Dit heeft ongetwijfeld een secundair effect op het vrijwilligerswerk, want dit verenigingsleven is meer dan overvloedig bevolkt met vrijwilligers.

Het beleid van de 5 Vlaamse provinciebesturen

De provincies spelen af en toe een belangrijke, meestal aanvullende en faciliterende rol. Dit gebeurt expliciet voor het vrijwilligerswerk. De provinciale steunpunten vrijwilligerswerk bieden zich aan als knooppunt in een netwerk dat zich van lokaal tot centraal uitstrekt. Ze profileren zich met een vraag-aanboddatabank, ze leveren vorming en informatie. Ze ontvangen hiervoor een beperkte Vlaamse subsidie. Toch lijkt ook deze aandacht niet echt structureel. In sommige provincies is het overduidelijk dat de beleidsaandacht maar blijft zolang er ook middelen ter beschikking komen en ook in verhouding tot deze middelen wordt ontwikkeld. **Kortom... niet niks maar heel weinig.**

Een snelle en wellicht oppervlakkige toets van het vrijwilligersbeleid in België en Vlaanderen kan moeilijk een mooi rapport voorleggen. Er is eigenlijk geen beleid in de eigenlijke betekenis van het woord: samenhangend nadenken over een gewenste toekomst en deze visie koppelen aan systematisch handelen.

De federale aandacht blijft overduidelijk geïnspireerd vanuit het perspectief “loonarbeid”. De Vlaamse en lokale beleidsvoerders kiezen niet of nauwelijks voor een echt vrijwilligersbeleid. De prioriteit ligt op een sterke sectorale invulling. Hierin vindt men eilandjes van aandacht voor de vrijwilligers. Een vrijwilligersbeleid als belangrijke dwarsdoorsnede doorheen vele sectoren wordt niet ontwikkeld.

Uitdagingen en perspectieven

De voorgaande en eerder depressieve analyse van het vrijwilligersbeleid in België en Vlaanderen nodigt uit om torenhoge verwachtingen te formule-

ren. Ik hoed me om op deze carrousel te stappen en ik zal me beperken tot enerzijds erg principiële vragen en anderzijds een aantal concrete agendapunten te scherpen. De Europese Unie blijft hier sterk op de achtergrond. Toch wel verwonderlijk, gezien de opdringerige en m.i. gevaarlijke demarches op het economische terrein (dienstenrichtlijn Bolkenstein). Ik verwacht van Europa sterke signalen, niet zozeer in de vormen van wetten maar wel als handige en vooral uitwisselbare referentiekaders: visie, definities en begrippen. Een stevig kenniscentrum als emanatie van een krachtig internationaal netwerk is daarvoor noodzakelijk. Hierbij staan de belangen van de vrijwilliger en het vrijwilligerswerk centraal. Verdediging – beter nog assertieve agendasetting – wordt steeds belangrijker, zeker in het licht van EVC en LLL.

Voor het federale niveau

Het blijft moeilijk te begrijpen (zelfs voor ingezetenen van het koninkrijk België) waarom het federale parlement er niet in slaagt een heldere wetgeving inzake het vrijwilligerswerk te stemmen. Maar in het verlengde zijn er nog specifieke items die klaar liggen voor wettelijke behandeling. Een aantal opgesomd:

- de uiteindelijk wettelijke regeling van de forfaitaire kostenvergoeding voor vrijwilligers;
- de regeling van de zgn. *semi-agonale arbeid*, zijnde de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en loonarbeid. Hoe sterk is de nood (en de haalbaarheid) om tussen de loonarbeid en het vrijwilligerswerk nog een apart statuut te creëren?
- de relatie van de arbeidswetgeving en het vrijwilligerswerk. Beide systemen staan vaak haaks op elkaar. In welke mate belaaft de arbeidswetgeving de praxis van het vrijwilligerswerk? Waar liggen de gewenste en ongewenste intimiteiten?
- er bestaan in België nogal wat systemen voor tijdskrediet⁸ zonder expliciete plaats voor tijdskrediet omwille van vrijwilligerswerk. Dit kan een belangrijke aanvulling zijn;
- de Hoge Raad is – ondanks zijn recente geboorte – niet meteen een krachtige actor. De vraag dringt zich op of dit orgaan wel relevant en performant is. Zeker een werkzame relatie met de gemeenschappen dringt zich op.

Voor de Vlaamse Gemeenschap

Voorafgaand stelt zich hier een fundamentele vraag: is er behoefte aan een meer expliciet Vlaams vrijwilligersbeleid. Deze twijfel speelt in op de spanning tussen de actuele keuze om het beleid prioritair per sector te ordenen en niet via de dwarsdoorsnede “vrijwilligerswerk”. Welke meerwaarde zou een meer

uitgesproken vrijwilligersbeleid bieden? Moet dit ten koste van de sectorale aandacht?

Mijn antwoord, in alle bescheidenheid, is genuanceerd. Het staat buiten kijf dat de Vlaamse aandacht voor vrijwilligers en het vrijwilligerswerk schromelijk onderschat en onderbelicht blijft. Het vrijwilligerswerk geniet momenteel de dubieuze reputatie om *ieders vriend* maar *niemands kind* te zijn. Een omvattende kijk ontbreekt.

De Vlaamse overheid heeft hier zeker een inhaaloperatie te vervullen, maar zonder de sectorale ordening te verlaten; dit zou wenselijk noch haalbaar zijn. Maar door een ruimere ondersteuning van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk zou deze actor meer militant, onderbouwd en representatief de belangen van vrijwilligers en vrijwilligerswerk kunnen verdedigen en articuleren. Daarvoor moet dit Steunpunt zich zeker en overduidelijk als sectoroverschrijdend profileren en ook door de veelheid aan sectoren bestuurd en gestuurd worden.

Daarnaast kunnen er ook meer concreet stappen gezet worden, o.a via

- het screenen op vrijwilligersvriendelijkheid van de bestaande regelgeving. Hierbij kan de Vlaamse overheid meer gericht aandacht vragen (eisen) voor een faire behandeling van de vrijwilligers door de gesubsidieerde instellingen en verenigingen. Men kan zich hierbij afvragen of het bestaande decreet (geldend voor de gezondheids- en welzijnssectoren) niet zou kunnen uitgebreid worden naar bijv. de culturele sectoren;
- het is dringend noodzakelijk dat de Vlaamse overheid meer duidelijkheid creëert m.b.t het LLL en EVC-beleid. Deze concepten zijn verre van geoperationaliseerd en zijn van groot belang voor o.a het vrijwilligerswerk. Ook het opvallende memorandum van de *Staten-generaal van het Middenveld*⁹ benadrukt dit;
- misschien moet er meer systematisch een campagne voor de erkenning en appreciatie van het vrijwilligerswerk worden uitgewerkt?

Voor de gemeentebesturen

Ook hier stelt zich de principiële vraag of meer expliciet vrijwilligersbeleid echt noodzakelijk is, naast of aanvullend op het sectorale beleid. Het kan zeker niet de bedoeling zijn om het huidige sectorale beleid te vervangen door een overkoepelende vrijwilligersbenadering. Maar toch lijkt meer beleidsaandacht aangewezen. Dezelfde concrete maatregelen zijn aangewezen, o.a het meer vrijwilligersvriendelijk maken van ondersteuningsreglementen.

Het is ook belangrijk dat de gemeentebesturen meer

nadrukkelijk het bestaande vrijwilligerswerk in kaart brengen. Heel wat ontsnapt momenteel aan de aandacht en vooral een omvattend beeld ontbreekt. Toch wil ik hier een heel duidelijke en dringende prioriteit aanstippen.

Het is vooral lokaal dat zich steeds meer vluchtige vormen van vrijwilligerswerk en -engagement manifesteren. Deze lichte of amper gestructureerde groepen vinden nauwelijks aansluiting op het toch omvangrijke erkennings- en ondersteuningsbeleid van gemeentebesturen. Toch hebben juist zij deze overheidsaandacht nodig. Gemeentebesturen moeten hiervoor een speciale alertheid ontwikkelen, door o.a een cultuur van openheid en nabijheid, zodat beginnende structuren gemakkelijk en laagdrempelig de weg naar steun en appreciatie vinden.

Dit vraagt ook een meer dynamisch, soepel en wellicht projectmatig georiënteerd subsidiëringstelsel. Soms – maar niet noodzakelijk – is zo'n eerste opstap voor een vrijwilligersproject de entree voor verdere rijping en meer duurzaamheid. Een investering van het gemeentebestuur speelt sterk in op meer en krachtiger maatschappelijk kapitaal. ■

-
1. In de Belgisch regering periode 1999-2003 werkte een regeringscommissaris voor het vrijwilligersbeleid. Deze titel verdween (na het internationaal jaar), en daarmee ook een belangrijke stimulus.
 2. Het betreft hier het voorstel voor een verzekering voor burgerlijke aansprakelijkheid verplicht af te sluiten door de organisatie waar de vrijwilliger werkzaam is.
 3. Deze forfaitaire kostenvergoeding betekent dat een vrijwilliger per dag en zonder voorlegging van bewijslast, de maximumsom van 30 euro mag ontvangen, met een absoluut maximum van 1000 euro per jaar/per persoon. Daarnaast blijft (maar niet combineerbaar) de regeling van een gewone kostenvergoeding op basis van bewijsstukken. Kostenvergoeding vallen buiten de toepassing van de fiscus en de sociale zekerheid: ze worden dus niet als loon beschouwd.
 4. In Vlaanderen zijn gewest en gemeenschap herleid tot één overheid, dit betekent één parlement, één regering en één administratief apparaat (het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap). Deze overheid regelt zowel de gemeenschaps- als de gewestbevoegdheden. Aan Franstalige kant werden gewest en gemeenschap gesplitst (Waalse Gewest, Franstalige Gemeenschap). Brussel is een eigen Gewest en er is ook nog de Duitstalige Gemeenschap.
 5. Het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is voorlopig nog georganiseerd in departementen (bijv. WVC), daaronder het niveau "administratie" (bijv. Welzijn of Gezondheid of Cultuur), en daaronder het niveau "afdeling". Wellicht zal deze structuur in de loop 2005 veranderen: er zullen dertien departementen werken met meer homogene bevoegdheidspakketten. (bijv. Welzijn en Gezondheid of Cultuur, Jeugd, Sport en Media).
 6. Er zijn gemeenteraadsverkiezingen elke 6 jaar. Uit de verkozen gemeenteraadsleden wordt een College van Burgemeester en Schepenen samengesteld. De burgemeester is een zuivere politicus. De College's werken met een meerderheid in de gemeenteraad (dus geen afspiegelingscollege's). De gemeentesecretaris is de hoogste ambtenaar. Recent werd de bevoegdheid voor de gemeenten overgedragen naar de gewesten. In Vlaanderen werkt men momenteel aan een nieuw *gemeentedecreet*.
 7. Er zijn geen accurate cijfers beschikbaar over het aantal plaatselijke verenigingen. Er wordt – over de sectoren heen – geschat dat dit aantal tussen de 40 en 50.000 ligt. Deze schatting is o.a gebaseerd op een onderzoek in 1996.
 8. Systemen voor loopbaanonderbreking: zwangerschap, verzorging van gezinsgenoten, opvang van jonge kinderen, educatief verlof enz.
 9. Sinds 2002 werkt er in Vlaanderen de *Staten-generaal van het Middenveld*. De belangrijkste middenveldorganisaties (o.a vakbonden, ziekenfondsen maar ook milieu-, noord/zuid, sociaal-cultureel werk, sportclubs en jeugdwerk...) hebben zich verenigd en verdedigen de belangen van de middenveldorganisaties als belangrijke, verantwoordelijke en sturende actor in een interactief overheidsbeleid. Voor de verkiezingen van 2003 (federaal) en 2004 (gemeenschappen) werd een scherp memorandum opgesteld.

*Zin om te participeren aan een Europees congres over vrijwilligerswerk?
Om als lid van het jeugdforum ook degelijk wat inspraak te hebben op Europees niveau?
Ja graag, dachten we en op 6 november 2004 vertrokken we met volle moed richting Maastricht.*

Die eerste dag kregen we de kans om de andere 17 leden van het jeugdforum te leren kennen. Vooral de jongvolwassenen uit Nederland waren goed vertegenwoordigd. Onder de begeleiding van Irma Meerloo en Mijke van Ballegooijen zochten we uit wat we wouden verwezenlijken, waar we precies naartoe wilden. Eén groep mocht deelnemen aan CSR (Corporate on Social Responsibility). Wij daarentegen mochten deelnemen aan Eurofestation met als doel de sociale samenhang in Europa te versterken door het vrijwilligerswerk te optimaliseren. Tot zover de theorie, over naar de praktijk.

Zondag ging Eurofestation van start. Een stevige openingsceremonie waarin open gedebateerd werd over de toekomst van het vrijwilligerswerk zette het congres in volle vaart. Daarna volgde er een uitgebreide receptie. Op dat moment heeft onze groep beslist om het jeugdforum ten volle te promoten, door op het podium een swingende rap te brengen. En aandacht kregen we!

Het werd alweer veel te snel maandag. Een dag

waarop we ons verdiept hebben in het volgen van enkele workshops, met als centraal thema de kwaliteit van vrijwilligerswerk. Het dineren op de Maas die avond in 6 luxeboten was onvergetelijk, een ideale kans om even te ontspannen alsook om nieuwe contacten te leggen.

Dinsdag was tevens de laatste dag, maar voor ons althans de meest spannende. We mochten namelijk zelf een workshop inleiden rond het vraagstuk hoe vrijwilligerswerk beter afgestemd kan worden op de talenten van jonge mensen. Daarna werden we uitgenodigd om mee te debatteren in het Lagerhuis, opnieuw een unieke kans om onze stem te laten horen.

Eurofestation in 3 woorden: contacten leggen — je horizon verruimen en bovenal een unieke ervaring!

Bedankt Eva Hambach (Coördinator Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw) om deze droom waar te maken.

Handleiding bij de procedures van erkenning en subsidiëring van georganiseerd vrijwilligerswerk

De Administratie Welzijn van de Vlaamse Gemeenschap heeft net een heldere brochure uitgegeven, die vrijwilligersorganisaties actief binnen de Welzijns- en Gezondheidssector wegwijs maakt in de procedures van erkenning en subsidiëring van het georganiseerd vrijwilligerswerk. Deze handleiding geeft een mooi overzicht van de regelgeving en somt daarenboven een aantal extra aandachtspunten op. Ze is bedoeld voor de autonome vrijwilligersorganisaties.

Iedere erkende organisatie heeft ondertussen deze uitgave al ontvangen.

Ben je actief in de Welzijns- en Gezondheidssector en denk je eraan jouw organisatie als vrijwilligersorganisatie te laten erkennen?

Dan kan je de 'Handleiding bij de procedures van erkenning en subsidiëring van georganiseerd vrijwilligerswerk' aanvragen via rita.storme@wvc.vlaanderen.be.

Publicaties

Steunpunten Vrijwilligerswerk

Op vraag van vele vrijwilligersorganisaties hebben we een beknopte infobrochure samengesteld waarin je in een oogwenk het ABC van de regelgeving vrijwilligerswerk kan terugvinden.

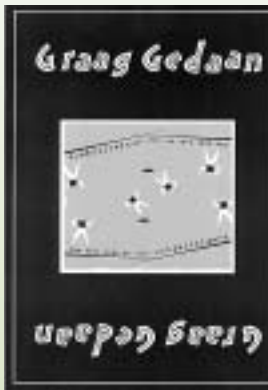
De brochure bevat de kerninformatie en aandachtspunten en kan zowel door vrijwilligers als door organisaties opgevraagd worden bij het dichtstbijzijnde Steunpunt Vrijwilligerswerk. omslag

Mogen we mensen weigeren in het vrijwilligerswerk? Kunnen we ervoor zorgen dat vrijwilligers taken krijgen die ze graag doen, aankunnen, rekening houden met hun kunnen, hun interesses? Kunnen we een vrijwilliger op de vingers tikken? Hem of haar de deur wijzen? De eerste twee delen van deze uitgave gaan erover hoe je vrijwilligers op een veilige en goede manier op het spoor kan zetten. In het derde deel gaan we in op de vraag hoe je erover kan waken dat ze niet ontsporen. Gewoontegetrouw vind je in deze handleiding niet het grote discours terug, daarvoor kan je onze bronnen raadplegen, maar wel veel praktische tips. Bestellen kan bij de steunpunten.

Voor organisaties is het niet steeds een sinecure om de geknipte man- of vrouw te vinden. Naast andere manieren om een wervingscampagne te voeren, biedt ook de website soelaas. Uit onze statistieken kunnen we afleiden dat het trefpunt werkt. Van organisaties weten we dat ze hun "droomvrijwilligers" vonden via de databank. Deze folder zet enkele aandachtspunten bij het gebruik van de gratis advertentieruimte op www.vrijwilligerswerk.be op een rij. Zowel voor de kandidaten als voor de organisaties die er nog niet opstaan, een gebruiksvriendelijke opstap.

Wil je weten hoe het staat met de regelgeving maar baal je van juridische begrippen? Dan hebben we een oplossing! Bestel ons 'laagdrempelig pakket' rechten en plichten en je weet binnen de kortste keren waar de klepel hangt!

In hetzelfde pakket zit ook een interessante educatieve variant om het thema vrijwilligerswerk in scholen spelenderwijs te behandelen.

"Kan een gerichte bemiddeling en begeleiding meer kansen bieden aan kandidaat-vrijwilligers met een verhoogde psychische kwetsbaarheid?"

De verschillende etappes in dit proces worden gedetailleerd beschreven, schematisch in beeld gebracht en ruimschoots geïllustreerd. Wij hopen nog steeds dat mensen, gesteund door dit boekje, over de drempel geraken, hun koudwatervrees overwinnen en het wagen om met elkaar op weg te gaan.

Enkele attenties om uw vrijwilligers te bedanken of het vrijwilligerswerk te promoten.

PHRIZZLE-onderzetter, 3mm dik, in een soepele kunststof met ingegoten letters. Ze kunnen bij ons besteld worden aan 0,90/stuk (leden VSVw) en 1,15/stuk (niet-leden) + portkosten.

PHLIP-the-coin, winkelwagenmuntje met klip om aan sleutelbos te hangen. Deze munten kosten 0,70/stuk (leden VSVw) en 0,90/stuk (niet-leden) + portkosten. "Een vak apart" is reeds uitverkocht.

Wij hebben ook nog een beperkte voorraad wereldbol-stressballetjes en groene of gele sleutelhangerrugzakjes, met www.vrijwilligerswerk.be opdruk, aan € 1,00/stuk + portkosten.

Bestellen kan via hilde.wijnandt@vsvw.be.

OOST-VLAANDEREN

Naima Lafkioui
PAC Het Zuid Woodrow Wilsonplein 2
9000 Gent
Tel. 09-267 75 44
Fax 09-267 75 99
vrijwilliger@oost-vlaanderen.be

VLAAMS-BRABANT

Myriam Philips
Provincieplein 1
3010 Kessel-Lo
Tel. 016 26 73 48
mphilips@vl-brabant.be

LIMBURG

Peter Vananderoye
Universiteitslaan 1
3500 Hasselt
Tel: 011-23 72 24
Fax 011-23 82 80
vrijwilligerswerk@limburg.be

WEST-VLAANDEREN

Frank Debaere
Provinciehuis, Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge.
Tel. 050 40 34 87
Fax 050-40 31 07
frank.debaere@west-vlaanderen.be

ANTWERPEN

Ann Duysters
Boomgaardstraat 22 bus 100
2600 Berchem
Tel. 03 240 61 65
Fax 03 240 61 62
vrijwilligerswerk@provant.be

BRUSSEL

Veerle Leroy, Elke Geuens
Treurenberg 24, 1000 Brussel
dinsdag, donderdag, vrijdag 10 tot 13 u
Tel. 02-218 55 16
Fax 02-218 71 66
hetpunt@busmail.net